

صبا

روزنامه فرهنگ و هنر

سرمقاله

محسن محمدی
متنفذ

ماندگار و فاخر!

«مختارنامه» بی‌گمان فاخرترین سریال تلویزیون ایران در چهار دهه گذشته است؛ اثری بسیار جذاب، حاصل و برآمده از بلوغ فکری و حرفه‌ای کارگردانش داوود میرباقری، پس از تجربه‌های موفق همچون «امام علی (ع)» و «معصومیت از دست رفته». میرباقری در فرآیندی سخت و نفس‌گیر که بیش از شش سال زمان می‌برد، مجموعه‌ای ماندگار و شاخص را از خود به یادگار می‌گذارد.

مختار ثقفی از بابت انتقام سختی که از اشقیای کریملا و قاتلان امام حسین (ع) گرفته، چهره محبوب ایرانی است، اگرچه در رفتار و سلوکش تناقضاتی هم عیان بوده باشد. «مختار» میرباقری اما به اراده او، به نوعی از تمام کاستی‌ها و لک‌زنی‌ها میرا و محسنات و ارتدادش به ائمه اطهار (ع)، گل درشت شده است. میرباقری در راه نیل به این هدف، حتی از برخی واقعیت‌ها و محک‌های فصله‌می‌گیرد و روایت خود را از تاریخ آرایه می‌دهد. به نظر می‌رسد او با خود قراری نداشته است که مو به مو به تاریخ وفادار باشد و اتفاقات سرریش را نعل به نعل از روی رخدادها تاریخ روایت کند. میرباقری، «مختار» ایده‌آل و دلخواه خودش را برای مخاطب رونمایی می‌کند و حتی برای بسیاری از رفتار و اعمال او، ادله منطقی و برهان موجه می‌تراشد. آن وجه از ابعاد شخصیتی «مختار» که برای میرباقری اهمیت دارد، در وهله اول به ارتدادش به ائمه اطهار (ع) و به‌طور مشخص، حضرت علی (ع) بازمی‌گردد و در مرتبه بعد به انتقام سختش از اشقیای دشت نینوا.

هر چه هست، ساخت یک سریال چهل قسمتی با پرشمار بازیگران اصلی و فرعی و تپوخی از سیل‌های لشکرها و طراحی صحنه‌های نفس‌گیر و جذاب از جنگ‌های رخ داده در آن مقطع زمانی، آن قدر کار بزرگی است که کاستی‌ها را کم‌رنگ کند و به چشم نیاورد. ساخت چنین آثاری که جهد و تلاشی ایثاروار و ریاضت‌گونه را می‌طلبد، کار هر کارگردانی نیست و به راستی، آدم خودش را می‌خواهد و مردم میدانش را طلب می‌کند. شاید تعداد کارگردانی که بتوانند از عهده چنین کار مهمی بر آیند و حاصل کارشان نیز آبرومند و قابل دفاع باشد، در حال حاضر از انگشتان یک دست هم تجاوز نکند.

«مختارنامه» یک برهه تاریخی وسیع از زمان جنگ امام حسین (ع) با معاویه تا واقعه کریملا ماجرای توابین، قیام مختار و شهادتش به دست آل‌زبیر را به تصویر می‌کشد. حتی صحنه‌های روز علثورا که ابتدا جایی در فیلمنامه نداشته است به خواسته عزت‌الله ضرغامی، رئیس وقت سازمان صدا و سیما، به سریال اضافه می‌شود تا «مختارنامه» اثری جامع و کامل شود. همانند که بخشی از سکانس‌های مربوط به واقعه کریملا به دلیل بروز مخالفت‌ها با نشان دادن چهره حضرت ابوالفضل (ع) هیچ‌گاه از تلویزیون پخش نمی‌شود و در عوض، به شکل بی‌کیفیت و باره‌باز از فضای مجازی سر درمی‌آورد، هیچ‌گاه هم مشخص نمی‌شود این سکانس‌های باره‌باز چگونه و از چه کلالی به بیرون درز پیدا کرده‌اند. دیدن این سکانس‌ها، آن هم اینچنین بی‌کیفیت و ناقص، بیش از هر چیز از این بابت مایه تلافی است که چرا باید مخاطب از تملک‌های اصل این صحنه‌ها که زلمش به ۱۸ دقیقه می‌رسد و اتفاقاً بسیار هم تأثیرگذار است، محروم بماند و در عوض، تا ۸ دقیقه تصویری بی‌کیفیت و بی‌صدار ببیند.

همچنین برخی از اتفاق‌های سریال که با روایات تاریخی همخوانی ندارد با انتقاداتی مواجه می‌شود. از جمله، در تواریخ آمده که انتقام «مختار» از قاتلان مظلوم کریملا و شرکت‌کنندگان در معرکه نینوا بسیار بسیار سخت‌تر و شدیدتر از آن چیزی است که در سریال نشان داده می‌شود. یا کشته شدن پسر «عمر سعد» به دست مادرش، در هیچ سند معتبر تاریخی نیامده و نحوه قتل او به گونه‌ای دیگر نقل شده است.

میرباقری ایفای نقش اول سریالش، یعنی «مختار ثقفی» را به فریدرز عرب‌نیا می‌سپارد؛ نقشی که گویا در ابتدا قرار بوده جمشید هاشم‌پور بازی کند اما این بازیگر کهنه‌کار و پیشکسوت، نگران بوده که می‌باید به لحاظ جسمانی نتواند از پس یک پروژه عظیم و زمان‌بر بر بیاید و احتیاطاً، انصراف داده است. برای نقش آفرینی سایر شخصیت‌های سریال نیز مجموعه‌ای از بهترین بازیگران ایران گرد هم آمده‌اند. «مختارنامه» از جاذبه‌های بصری ممتازی بهره‌می‌برد که فراتر از امکانات سخت‌افزاری تلویزیون است و با هنرمندی و خلاقیت عوامل سریال، حاصل آمده است. بی‌تردید سریال «مختارنامه» بهترین و فاخرترین اثر نمایشی است که تا امروز درباره قیام امام حسین (ع) ساخته شده؛ آن قدر فاخر و پلنگ‌کوه که با لحاظ تکنیک‌های مالی‌ای که سازمان صدا و سیما با آن دست و پنجه نرم می‌کند بعید است در آینده‌ای نزدیک، اثری هم‌سنگ و هم‌سطحش ساخته شود.

علیرضا رئیس‌یان

نویسنده، تهیه‌کننده و کارگردان «مردی بدون سایه» در گفت‌وگو با «صبا»:

اعتراض بی‌نتیجه است!

«مردی بدون سایه» برداشت من از وضعیت روانی ایران است

حمیدرضا نعیمی در گفت‌وگو با «صبا»:

محسن آزادی؛ مجری برتر شبکه دو سیما در گفت‌وگو با «صبا»:

اهل موج سواری
در فضای مجازی نیستیم

ادبیات، سینما و تئاتر ایران
قهرمان‌سازی را از یاد برده است